

Skipulagsstofnun
Borgartún 7b
105 REYKJAVÍK

Garðabær, 6. janúar 2023
Málsnúmer: 202212-0005
SS/OKV

Efni: Umsögn um matsáætlun fyrir vindorkugarð í landi Klaustursels, Múlabyggð.

Vísað er í tölvubréf frá Skipulagsstofnun, dagsett 5. desember 2022, þar sem óskað er eftir umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands um matsáætlun fyrir áformaða framkvæmd Zephyr Iceland ehf. á allt að 500 MW vindorkugarði í landi Klaustursels í Múlabyggð.

Náttúrufræðistofnun hefur kynnt sér matsáætlunina og vill koma eftirfarandi ábendingum á framfæri.

Matsáætlunin er ítarleg og greinir ágætlega frá flestum þeim þáttum sem þurfa að koma fram. Ljóst er af lýsingunni á framkvæmdinni að um mjög umfangsmikil áform er að ræða. Vindorkugarðurinn sjálfur er einn sá stærsti sem hefur verið í undirbúningi hérlandis með allt að 90 vindmyllur. Þá eru tengdar framkvæmdir einnig umfangsmiklar einkum vegagerð innan vindorkugarðsins sem og aðkomuvegur. Enn er verið að skoða ólíkar útfærslur bæði á fjölda og staðsetningu vindmylla sem og um legu aðkomuvegar. Mikilvægt er að athuganir á umhverfisáhrifum nái yfir áhrifasvæði allra valkosta.

Náttúrufræðistofnun vill leggja áherslu á að vegna umsvifa framkvæmdarinnar og stærðar áhrifasvæðis sem er að stærstum hluta óraskað svæði, er afar mikilvægt að fullnægjandi upplýsingar séu til staðar um alla umhverfisþætti sem meta þarf áhrif á. Tryggja þarf að gagnasöfnun endurspegli þetta og að aðferðafræði og magn gagna fullnægi viðmið um gæði til að öruggt sé að ákvarðanataka byggji á bestu vitneskju.

Dýralíf

Náttúrufræðistofnun gerir alvarlega athugasemd við að ekki er fjallað um í matsáætluninni að meta eigi áhrif framkvæmdarinnar á spendýr, sérstaklega hreindýr. Framkvæmdasvæðið er staðsett um miðbik heildarútbreiðslusvæðis hreindýra á Austurlandi og hreindýr halda sig mikið á svæðinu m.a. á viðkvæmum tímum eins og burðartíma. Nauðsynlegt er að leggja mat á hvaða áhrif framkvæmdin og rekstur vindorkugarðs mun hafa á dvöl og ferðir hreindýra á svæðinu og hvernig sú búsvæðaskerðing sem framkvæmdin mun valda hefur áhrif á hreindýrastofninn í heild sinni.

Einnig ætti að taka til skoðunar áhrif á önnur spendýr, ef ástæða þykir til, t.d. refinn.

Eins og fram kemur í matsáætluninni er lítið til um fuglarannsóknir á svæðinu og því þörf á að bæta úr þekkingu á fuglalífi svæðisins með greinargóðum athugunum.

Náttúrufræðistofnun er ósammála afstöðu framkvæmdaraðila varðandi aðferðafræði við athuganir á fuglum og telur nauðsynlegt að framkvæma ratsjárathuganir. Þótt framkvæmdasvæðið sé vissulega sjálft ekki staðsett innan skilgreinds mikilvægs fuglasvæðis

Þá eru nokkur slík í næsta nágrenni m.a. Úthérað en þó sérstaklega Jökuldalsheiði, stórt svæði sem er alþjóðlega mikilvægt varpland álftra og heiðagæsa og staðsett skammt fyrir vestan framkvæmdasvæðið, hinum megin við Jökuldalinn. Álftrir og heiðagæsir eru stórir fuglar sem fljúga í hópum og stunda árstíðabundið far. Báðar tegundir eru tegundir sem eiga alla jafna í hvað mestri hættu að lenda í áflugi m.a. við vindmyllur. Afar brýnt er að mati Náttúrufræðistofnunar að far þessara tegunda um framkvæmdasvæðið sé kortlagt eins nákvæmlega og fýsilegt er. Til að greinargóðar upplýsingar fáiast um farið eru sjónarhólsathugarnir ekki fullnægjandi að mati Náttúrufræðistofnunar. Það er m.a. vegna þess að far heiðagæsa að hausti fer að miklu leyti fram í rökkri þegar þær færa sig inn og út af náttstöðum. Einungis ratsjárathugarnir munu duga til að greina þær ferðir gæsanna. Til að ná góðri yfirsýn um farhætti heiðagæsa, álftra og annarra fugla á svæðinu er æskilegt að ná mælingaseríu með ratsjá yfir bæði vor- og haustfartíma 2 ár í röð. Þannig má draga úr líkum á að skekkja myndist vegna óvenjulegs árferðis. Þessar ábendingar Náttúrufræðistofnunar um mikilvægi ratsjarmælinga eru í takt við umsagnir stofnunarinnar um umhverfismat annarra vindorkuáforma þar sem þörf er á að mæla far fugla til að meta áflugshættu. Vegna stærðar framkvæmdasvæðisins er hugsanlegt að þurfi að koma fyrir ratsjám á tveimur stöðum innan þess.

Áætlað framkvæmdasvæði er mikilvægt búsvæði fyrir rjúpu og í næsta nágrenni er vitað um a.m.k. tvö fálkaóðöl. Fálkar eins og aðrir ránfuglar eru viðkvæmir fyrir áflugi á vindmyllur. Sjónarhólsmælingarnar gagnast vel til að meta ferðir fálka og rjúpu um svæðið en með ratsjarmælingum er bætt töluvert um betur.

Varðandi aðrar fuglaathugarnir sem fjallað er um í matsáætluninni svo sem mat á þéttleika fugla á varptíma og að vetrarlagi er mikilvægt að tryggja að snið séu nægilega mörg og dreifð yfir svæðið. Einnig ætti að taka tillit til þess að tegundir eins og álftrir, heiðagæsir og rjúpur dvelja á varpsvæðum eftir varptíma í lengri tíma en t.d. vaðfuglategundir og því væri skynsamlegt að taka mælingar síðsumars sömuleiðis til að fá betri mynd yfir dvöl þessara tegunda á svæðinu.

Loks má benda á að á veiðitíma rjúpu og heiðagæsar geta skotveiðar valdið því að fuglarnir fælist oftar og þ.a.l. að ferðir þeirra um svæðið verði óreglulegri og tíðari. Mikilvægt er að hafa það í huga við skipulag athugana.

Gróðurfar

Varðandi áætlaðar athugarnir á gróðurfari svæðisins vill Náttúrufræðistofnun benda á eftirfarandi:

Talin eru fram fyrirbyggjandi gróðurgögn í kafla 5.5.1 sem eru vistgerðakort Náttúrufræðistofnunar og matskýrsla vegna Kröflulínu 3. Fyrir liggur gróðurkort af hálendi Íslands sem nær yfir þetta svæði eða a.m.k. mestan hluta þess. Gróðurkortinu er hægt að nálgast í niðurlagi hjá Landmælingum Íslands. Þótt hér sé um að ræða flokkunarkerfi sem vistgerðaflokkun hefur að mestu tekið við af, þá eru samt töluverðar upplýsingar í gróðurkortinu sem geta nýst við matsvinnuna.

Í kafla 5.5.2 um gróður segir að vistgerðakortlagning Náttúrufræðistofnunar verði staðfest eða uppfærð með því að afla upplýsinga um gróður á vettvangi á fyrirhuguðu framkvæmdasvæði.

Þar segir hins vegar líka að gerð verði “grein fyrir þeim plöntutegundum sem finnast í ólíkum gróðurlendum”. Til að gæta samræmis ætti að breyta “gróðurlendum” í “vistgerðum” þar sem vistgerðakort verður afurð gróðurúttektarinnar.

Í sama kafla segir að öll vistkerfi sem njóta verndar undir 61. gr. náttúruverndarlaga, verða kortlögð á rannsóknasvæðinu. Hér mætti e.t.v. benda á að samfelld votlendi getur náð út fyrir rannsóknarsvæðið og því þurfi að kortleggja samfelld votlendi þar sem það nær út fyrir þau mörk.

Eins og fram kemur í matsáætluninni finnast á framkvæmdasvæðinu og/eða í næsta nágrenni við það votlendisvistgerðir með mjög hátt verndargildi þ.m.t. sjaldgæfar vistgerðir á heimsvísu eins og rústamýravist sem mikil ástæða er til að vernda og forðast ætti að raska með öllu móti. Mjög mikilvægt er að kortleggja betur útbreiðslu þessarar vistgerðar á svæðinu.

Jarðminjar og landslag

Náttúrufræðistofnun gerir ekki athugasemdir við áætlaðar athuganir á jarðfræði svæðisins og verndargildi jarðminja og er tilbúin að veita frekari ráðgjöf ef þess er óskað. Taka þarf tillit til verndargildis heiðalandslags og mótunaráhrifa ísaldarjökla í því samhengi. Einstakar myndanir t.d. tjarnir og jökulsorfnar klappir geta haft sérstakt verndargildi hvað þetta varðar og gott er að hafa það í huga við jarðfræðilegar athuganir á framkvæmdasvæðinu.

Áform um mat á landslagi og ásýndaráhrifum eru í takt við það sem tíðkast í umhverfismati vindorkugarða hér á landi. Aðferðafræði við flokkun og mat á verndargildi landslags er ekki fullmótuð hér á landi og mikilvægt að hafa það í huga. Staðsetning framkvæmdasvæðisins innan skilgreinds óbyggðs víðernis vegur þungt þegar kemur að því að meta vægi ásýndaráhrifa að mati Náttúrufræðistofnunar. Náttúrufræðistofnun býr ekki yfir sérþekkingu á sjónrænu mati ásýndaráhrifa en veltir fyrir sér hvort fjölga megi myndatökustöðum fyrir ásýndarmyndir og þá sérstaklega frá þekktum gönguleiðum. Flestir myndatökustaðirnir eru frá akvegum.

Verndarsvæði

Náttúrufræðistofnun vill benda á að í umfjöllun um verndarsvæði í kafla 2.5 á bls. 6 má laga tilvísun í 61. gr. náttúruverndarlaga en þar er vísað í 6. grein nú.

Í sama kafla mætti einnig benda á að Stuðlafoss er á núgildandi náttúruminjaskrá (C-hluta) undir öðrum náttúruminjum. Upplýsingar um skráningu fossins á náttúruminjaskrá má finna hjá Umhverfisstofnun.

Náttúrufræðistofnun gerir ekki frekari athugasemdir um matsáætlunina en er tilbúin til frekari ráðgjafar ef þörf er á.

Virðingarfyllt,

Snorri Sigurðsson
Sviðsstjóri náttúruverndarsviðs

